

**КЗВО «Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної
ради»
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий музичний коледж»**

Циклова комісія «Теорія музики»

**План-конспект практичних занять
з навчальної дисципліни
«ІСТОРІЯ МУЗИКИ»**

Освітньо-професійний ступінь: Фаховий молодший бакалавр

Галузь знань: В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Спеціальність: В5 Музичне мистецтво

Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

Дніпро – 2025

Розробники:

Любимова А. Я., доктор філософії, викладачка вищої категорії, старша викладачка циклової комісії «Теорія музики»;

Семеряга Т. М., викладачка-методистка циклової комісії «Теорія музики»;

Згама А. О., викладачка циклової комісії «Теорія музики».

Розглянуто та схвалено на засіданні ЦК «Теорія музики»

Протокол № 1 від «28» серпня 2025 року

Голова ЦК «Теорія музики» Ірина ГОРЧАКОВА

ТЕМА 1: Європейське музичне мистецтво до початку XVII століття. Стародавні цивілізації, Середньовіччя, Ренесанс.

1. Музика в Античній Греції: на межі мистецтва та науки. Вчення про гармонію сфер. Ладова організація та нотний запис. Античний театр як приклад синтезу мистецтв. Розвиток монодії.

Слухання музики: Епітафія Сейкілоса

Гімн Аполлону

2. Зміна релігійної та філософської парадигми європейської цивілізації у Середньовіччі. Формування та розвиток григоріанських хоралів. Мистецтво трубадурів, труверів та мінезингерів. Музичне мистецтво Київської Русі. Фреска та іконопис. Григоріанський хорал та знаменний розспів. Перші композиторські практики.

Слухання музики: Хільдегарда Бінгенська *Ordo Virtutum* («Орден чеснот»)

Леонін *Viderunt Omnes*

Перотін *Viderunt Omnes*

Beata Viscera

Секвенція *Dies Irae*

Адам де ла Аль. Робін та Маріон

3. Художня культура Ренесансу. Розвиток світської культури. Меса, мотет, мадригал; партесний спів. Поліфонічність мислення. Нові системи нотації. Формування європейських поліфонічних шкіл.

Слухання музики: Філіп де Вітрі. *In arboris*

Франческо Ландіні. *Canzona Chosi pensoso* (Такий задумливий)

Балата *Ecco la Primavera* (Ось весна)

Якоб Аркадельт. *Il bianco e dolce signore* (Білий та солодкий лебідь)

Карло Джезуальдо. Мадригал

Moro, lasso (Засмучений, ледачий)

Джованні П'єрлуїджі да Палестрина. Мадригал

Salve Regina (Слався, Царице)

Гійом де Машо. Меса Нотр-Дам

Йоганнес Окегем. *Deo gratias* (Дякуємо Богові)

Гійом Дюфаї. *Nuper rosarum flores* (Пізні квіти

троянди)

Жоскен Дебре. *Nymphets de Bois* (Лісові німфи)

ТЕМА 2. 2.1 Музична культура XVII–першої половини XVIII ст. (бароко, рококо). Г. Ф. Гендель, Й. С. Бах

1. Формування нових світських музичних жанрів та шкіл. Італійська скрипкова школа. Творчість А. Кореллі та А. Вівальді. Народження

жанру інструментального концерту та його різновиди.

Слухання музики: А. Кореллі. «Фолія»

А. Вівальді. «Пори року»: фрагменти

2. Історія зародження жанру опери. Робота К. Монтеверді та Г. Персела

Слухання музики: К. Монтеверді. Опера «Аріадна» (Плач Аріадни)

Г. Персел. Опера «Дідона і Еней» (Арія Дідони)

3. Розвиток інструментальної музики. Зародження жанру сонати. Французька клавесинна школа: представники (Ж. Рамо, Ф. Куперен, Л. Дакен та ін.) та стильові особливості.

Слухання музики: Ж. Рамо. «Курка»

Ф. Куперен. «Вітряні млини»

4. Еволюція духовних жанрів. Німецька органна школа (Г. Бем, Й. Пахельбель, Д. Букстехуде).

Слухання музики: Й. Пахельбель. Канон D-dur

Д. Букстехуде Прелюдія та фуга D-dur

Прелюдія, фуга та чакона C-dur

5. Зародження українського театру (вертеп, шкільна драма), канту, пісні-романсу. Формування партесного концерту.

Слухання музики: М. Дилецький: «Недільний канон».

6. Постать Г.Ф. Генделя (1685 – 1759) — німецького композитора зламу XVII–XVIII ст. Багатогранність творчої натури композитора. Значення та різноманітність інструментальних жанрів: концерто grosso для оркестру та різних інструментів соло, клавірні сюїти, сонати для скрипки та віолончелі, органна музика. Місце ораторії як провідного жанру останнього періоду творчості. Життєвий та творчий шлях. Кантатно-ораторіальна творчість. Ораторія «Самсон» як перлина зрілої ораторіальної творчості композитора: значення біблійного сюжету, ідея самопожертви, музичні характеристики дійових осіб, драматургія.

Слухання музики: Г.Ф. Гендель. Сюїта для клавіру ор.7 «Пасакалія»

Ораторія «Самсон»: вибрані фрагменти

7. Постать Й.С. Баха (1685 – 1750) – геніального майстра німецької музичної культури XVII – XVIII ст. Творчій та життєвий шлях. Стильові особливості.

Клавірна творчість: «Добре темперований клавір» як певна «Музична енциклопедія» клавірного стилю. Переконливе творче рішення теоретичної ідеї темперації. Цикл прелюдій та фуги. Побудова фуги. Аналіз прелюдій та фуг. «Італійський концерт» як зразок зародження жанру сольного концерту.

Органна творчість. Малий цикл в органній музиці. Імпровізаційні можливості жанру токати. Фуга: характер тематизму, форма. Значення коди. Узагальнений аналіз твору.

Кантатно-ораторіальна творчість. Меса h-moll – геніальний

твір світової музичної культури. Поняття про жанр меси та її структури.

Слухання музики: Й.С. Бах «ДТК» I том (Прелюдії та фуги c-moll, D-dur, g-moll, es-moll), II том (f-moll)
Італійський концерт
Хоральні прелюдії: f-moll, Es-dur
Органна токата і fuga d-moll
Меса h-moll

ТЕМА 2. 2.2 Епоха класицизму. К. В. Глюк, Й. Гайдн

1. Класицизм. Характеристика стилю. Виникнення в умовах феодально-абсолютистського ладу. Народження нового класу – буржуазії, зростання демократичної ідеології, зміни у світському загалом – концертному житті.
2. Постать К.В. Глюка (1714 – 1787) — німецького композитора XVIII ст., представника музичного класицизму, видатного реформатора опери. Життєвий та творчий шлях. Жанрова різноманітність оперного доробку. Оперна реформа К. В. Глюка.

Слухання музики: К.В.Глюк. Опера «Орфей»

3. **Віденська класична школа.** Загальна характеристика віденського класицизму. Віденська композиторська школа, її представники. Нові художньо-естетичні засади класичного мистецтва. Побудова сонатно-симфонічного циклу, сонатного allegro. Постать Й. Гайдна (1732 – 1809) — першого представника віденського класицизму.

Симфонічна творчість. Симфонія №103. Особливості структури симфонічного циклу. Концепція симфонії.

Ораторія «Пори року» – остання кульмінація творчості композитора.

Слухання музики: Й. Гайдн. Симфонія №103 «З тремоло литавр»
Ораторія «Пори року»

ТЕМА 3. 3.1 Епоха класицизму. В. А. Моцарт, Л. Бетховен

1. Музичний геній В.А. Моцарта (1756 – 1791). Представник віденської школи.

Діяльності у рідному театрі, нова трактовка традиційних оперних жанрів та форм. Оперна реформа. Опера «Весілля Фігаро». Гостра, новаторська комедія Н. Бомарше на лібрето Л. Да Понте. Музична поетизація та лірична наповненість характерів героїв опери-буффа. Розширення жанрового змісту. Значна роль ансамблів. Індивідуалізація головних героїв у сольних номерах. Музичні портрети героїв. Аналіз опери. Опера «Чарівна флейта».

Опера-зінгшпіль як національний німецький жанр.

Домінуючі жанри інструментальної музики. Якісно новий етап розвитку західноєвропейського симфонізму у творчості. Симфонічна творчість. Симфонія №40. Формування нового жанру лірико-драматичної симфонії. Драматизація образного змісту та індивідуалізація конструкції симфонії. Значна роль сонатної форми у повільних частинах. Тематична самостійність усіх партій сонатного алегро. «Оперна афектація» мотивного складу тематизму. Аналіз твору.

Новаторський внесок композитора у розвиток фортепіанного стилю. Фантазія і соната c-moll – зразок трагедійної концепції.

Сфера хорової духовної музики. Життєвий та творчий шлях композитора. Реквієм. Шедевр хорового мистецтва. Композиція та культовий текст заупокійної меси.

Слухання музики: В.А. Моцарт. Опера «Весілля Фігаро»

Опера «Чарівна флейта»

Симфонія №40 g-moll

Фантазія і соната c-moll

Реквієм

2. Л. Бетховен (1770 – 1827) – провідний німецький композитор II пол. XVIII – початку XIX ст., представник віденської класичної школи. Композитор та виконавець. Вплив ідей Французької революції, відображення пафосу громадянської позиції творця в образному змісті. Розширення можливостей сонатно-симфонічного циклу. Життєвий та творчий шлях.

Фортепіанна творчість. Соната №14. Поетичний задум, його відображення в авторському визначенні (соната-фантазія) та вплив на композицію сонати. Соната №23. «Прометеївська» велич твору, нестерпний потік пристрастей у поєднанні з класичною побудовою сонати.

Симфонічна творчість. Поняття симфонізму. Симфонічна увертюра «Егмонт». Концепція ідеї драми у композиції увертюри. Зміст трагедії Й. Гете та його довершене музичне втілення у монолітній формі. Вплив театральнo-видовищної естетики, три розділи увертюри як акти драми. Новаторська трактовка жанру, відмінність від симфонії.

Симфонія №3. Реформа симфонічного циклу. Ода героїці та величі духу людини. Динаміка боротьби, масштабність форми та об'ємність музичних образів.

Симфонія №5. Ідея героїчної боротьби, завоювання щастя. Програмне тлумачення. Значення теми-епіграфу, наскрізний розвиток та особливості її трансформації.

Слухання музики: Л. Бетховен Соната №14 cis-moll

Соната №23 f-moll
Увертюра «Егмонт»
Симфонія №3 Es-dur
Симфонія №5 c-moll

ТЕМА 3. 3.2 Розквіт слов'янської професійної музики на межі XVIII-XIX ст. М. Березовський Д. Бортнянський, А. Ведель. Класицизм в Україні

1. Суттєві зміни у традиційній галузі церковної музики. Трансформація хорового духовного концерту. Поява світської течії у професійній музиці (пісня-романс, інструментальна музика, опера). Церковна музика у творчості М. Березовського, Д. Бортнянського та А. Веделя. Загальна характеристика хорового духовного циклічного концерту II пол. XVIII ст. Жанр партесного концерту. Формування духовного концерту. Глухівська співоча школа.
2. М. Березовський (1745 – 1777) – високоосвічена людина, композитор великого таланту. Творчість М. Березовського як початок нового етапу розвитку української музики у класичному стилі – визначне музичне явище. Життєвий і творчий шлях. Ознаки нового стилю. Формування циклічного духовного концерту. Концерт «Не отвержи мене во время старости». Літературна основа концерту. Лірико-драматичний характер твору. 4-частинна форма. Контраст між частинами. Тематична цілісність циклу, українські національні риси.
Слухання музики: М. Березовський. Концерт «Не отвержи мене во время старости».
3. Д. Бортнянський (1751 – 1825) – одна з найвидатніших постатей музичного мистецтва II пол. XVIII ст. Композитор, співак, диригент, педагог. Життєвий та творчий шлях. Концерт №32 (c-moll) на текст скорботного благального псалому №38. Три частинна форма. Відсутність темпового контрасту. Драматизм 3-ї частини. Форма фуґи. Лірико-скорботна музична образність.
Слухання музики: Д. Бортнянський Концерт №32 (c-moll)
4. А. Ведель (1767 – 1808) – різнобічно обдарований музикант, який має великий композиторський і професійний талант, був чудовим співаком і добрим педагогом. Життєвий і творчий шлях. Два типи концертів. Вільна побудова хорових циклів. Впливи західноєвропейської музики. Перевітлення народно-пісенних джерел, інтонацій пісень-романсів. Гармонічно-поліфонічна фактура. Духовний концерт «Доколе, Господи, забудеш мя». В основі Давидовий псалом №12. Відсутність контрасту частин. Близькість до українських пісенних джерел – ліричної пісні-романсу, думи, канту.

Слухання музики: А. Ведель. Концерт «Доколе, Господи, забудеш мя».

ТЕМА 3. 3.3 Романтизм в європейській музиці. Ф. Шуберт

1. Характеристика романтизму як провідного ідейно-естетичного та художнього напрямку XVIII – XIX століть. Умови виникнення романтизму.
2. Ф. Шуберт (1797 – 1828) – перший представник музичного романтизму, провідний австрійський композитор XIX ст. Життєвий та творчий шлях. Автобіографічні мотиви творчості.

Провідне значення жанру пісні та його реформування. Перші визначні мистецькі зразки пісенної мініатюри, пісенного циклу та ліричної симфонії нового типу доби романтизму.

Пісня. Принципи відбору поетичних текстів. Романтичний синтез поезії та музики. Пріоритет мелодики, функції фортепіанної партії, пісенні форми. «Серенада», «Форель», «Гретхен за прядкою», балада «Лісовий цар».

Вокальний цикл «Die schöne Müllerin» («Прекрасна мельниківна»). Поетичний цикл В. Мюллера про життя, кохання і страждання юнака-підмайстра, його сюжетний та музичний розвиток.

Симфонія №8 «Незакінчена» як зразок романтичного симфонізму. Новий тип симфонізму. Пріоритет Ф. Шуберта у ствердженні романтичної симфонії нового типу лірико-драматичної. Зміна внутрішньої та зовнішньої архітекτονіки частини та циклу. Завершеність двох частинної симфонії. Роль теми-епіграфу вступу до 1-ї частини. Нова якість тематизму симфонії, формування музичного комплексу засобів романтичної виразності.

Слухання музики: Ф. Шуберт «Серенада»

«Форель»

«Гретхен за прядкою»

балада «Лісовий цар»

Вокальний цикл «Прекрасна млинка»

Симфонія №8

ТЕМА 4. 4.1 Романтизм в європейській музиці. Р. Шуман, Ф. Шопен, Ф. Ліст, Г. Берліоз

1. Розквіт романтизму в музиці. Р. Шуман (1810 – 1856) – видатний німецький композитор I пол. XIX ст., яскравий новатор. Творчий та життєвий шлях. Складність сприйняття його музики сучасниками. Ідейно-художні погляди митця. Акцент на відображенні внутрішнього світу людини. Образність та внутрішній зв'язок

музичної та літературної творчості Р. Шумана. Тяжіння до мініатюри та циклічності.

Фортепіанний цикл «Карнавал». Піаністична діяльність Р. Шумана. Нові елементи романтичного фортепіанного стилю. Створення особливого типу варіацій та циклічних форм (циклу мініатюр). Програмність та її види. Публіцистична спрямованість музичного твору. Зразок фортепіанної програмної музики. Оригінальність художньої форми: «мініатюрні сцени на 4-х нотах» за Р. Шуманом. Мотив ASCH як тематичне ядро, його функції.

Вокальний цикл «Любов поета». Різноманітність вокальних жанрів творчості. Лірична спрямованість як домінуючий напрям вокальної творчості Р. Шумана. Пісня-романс як провідний вокальний жанр. Сюжетність циклу Г. Гейне, принципи циклізації вокальних мініатюр. Роль фортепіанної партії. Аналіз вибраних пісень циклу.

Слухання музики: Р. Шуман. Фортепіанний цикл «Карнавал»

Вокальний цикл «Любов поета»

2. Романтизм та національні композиторські школи. Постать Ф. Шопена (1810 – 1849) – видатний композитор-романтик I пол. XIX ст. Життєвий та творчий шлях композитора. Особливості становлення польської національної музичної школи, місце Ф. Шопена як її засновника. Орієнтованість творчості композитора лише на один інструмент – фортепіано. Національна спрямованість творчості.

Фортепіанна творчість композитора. Значення мініатюри у творчості Ф. Шопена. Нове втілення народних жанрів. Мазурки та полонези як втілення національного. Нове поетичне прочитання жанру вальсу композитором. Ноктюрн у творчості Ф. Шопена. Історія жанру. Інноваційна виразність мелодики. Етюди композитора як нове прочитання суто дидактичного музичного матеріалу. Взаємозв'язок технічних та художніх завдань, формування концертного стилю. Прелюдії Ф. Шопена – природна імпровізаційність мініатюр та нові романтичні риси жанру. Багатоплановість музично-поетичного змісту та різноманітність форм. Самостійність та взаємозв'язок п'єс циклу 24 прелюдії оп. 28.

Балада як розгорнута інструментальна форма. Її зв'язок з жанром літературної романтичної балади. Мелодико-гармонійна виразність тематизму. Особливості романтичних засобів виразності, трактовка форм.

Соната №2. «Симфонічний» масштаб фортепіанного твору. Особисті почуття композитора та трагічної долі пригніченого народу. Чотири частини як етапи еволюції: від психологічної драми до епічної картини трагічного смутку. Особливості сонатного циклу.

Слухання музики: Ф. Шопен Мазурка №2 a-moll (op.68)
Мазурка №3 F-dur (op.68)
Полонез A-dur
Вальс a-moll
Ноктюрн c-moll
Прелюдії: №№ 4, 6, 7, 15, 20.
Етюд E-dur
Балада №1
Соната №2

3. Ф. Ліст (1811 – 1886) – видатний угорський композитор-романтик, піаніст, диригент, педагог, музичний письменник та громадський діяч II пол. XIX ст., засновник національної композиторської та виконавської школи. Життєвий та творчий шлях. Органічне поєднання угорських народних рис та досягнень європейської професійної музики. Програмність та монотематизм як основні творчі установки. Створення нового жанру симфонічної поеми.

Симфонічна поема – особливості жанру. Симфонічна поема «Прелюди». Новий жанр одночастинної програмної симфонічної поеми. Узагальнюючий принцип програмності. Послідовне втілення загальної музично-поетичної ідеї, використання принципу монотематизму. Особливості форми.

Фортепіанна творчість. Ф. Ліст — видатний виконавець свого часу. Особливості фортепіанної фактури композитора. Вплив парафразової традиції виконавців-віртуозів XIX століття на творчість композитора.

«Угорські рапсодії»: №2. Особливості форми. Варіаційний розвиток двох контрастно протиставлених тем.

Соната для фортепіано h-moll. Провідний твір світового фортепіанного репертуару. Багатство образного змісту. Вплив поетичного задуму на нове трактування жанру сонати, перетворення циклу на одночастинну сонату-поему. Самостійність та відокремленість розділів сонатної форми, рельєфний, афектований тематизм. Принцип монотематизму.

Слухання музики: Ф. Ліст. «Прелюди»

«Угорські рапсодії»: №2.

Соната для фортепіано h-moll

4. Французька музика XIX століття. Постать Г. Берліоза (1803 – 1869) – французького диригента, письменника, музичного критика та видатного композитора I пол. XIX ст., засновника програмного симфонізму. Реформатор традиційних жанрів (поєднання елементів опери, ораторії та симфонії). Театральність, живописність та монументальність музичного стилю. Новаторство музичної мови, особливості гармонії, інструментовки та тембрової специфіки

оркестровки.

«Фантастична симфонія». Приклад першої програмної симфонії романтизму. Особливості програми. Особливості оркестрового письма композитора. Театралізація симфонії, оригінальність поєднання двох жанрів – опери та симфонії. Програмна та сюжетна фабула симфонії. Особливості симфонічного циклу. Наявність лейтмотиву та його трансформації. Слухання музики: Г. Берліоз «Фантастична симфонія»

ТЕМА 4. 4.2 Українська музика першої половини ХІХ ст. С. С. Гулак-Артемівський

1. Активне музичне життя України першої половини ХІХ століття. Зародження жанру опери в українській музиці. Розширення функціонування домашніх концертів, виникнення музичних гуртків, аматорсько-професійних виконавських колективів. Відкриття перших філармонічних товариств, міські концерти. Продовження діяльності аматорських театральних труп в Україні. Репертуар – твори І. Котляревського та ін., велика роль гастрольних труп.
2. С. Гулак-Артемівський (1813 – 1873) – видатний український композитор, оперний співак, драматичний актор та суспільний діяч. Життєвий та творчий шлях.

Опера «Запорожець за Дунаєм» як перша лірико-комічна українська опера та продовження традицій українських опер початку ХІХ ст. Романтичні риси опери. Повноцінна народно-національна опера. Започаткування тенденцій поєднання національних традицій з традиціями європейської опери. Історичне підґрунтя сюжету. Створення лібрето на основі історичних фактів. Глибокий реалізм і народність опери. Драматургія опери. Романтичні тенденції у опері. **Слухання музики:** С. Гулак-Артемівський. Опера «Запорожець за Дунаєм»

ТЕМА 4. 4.3 Романтизм другої половини ХІХ ст. Дж. Верді, Р. Вагнер

1. Італійська романтична опера середини ХІХ століття. Постать Дж. Верді (1813 – 1901) як видатного оперного композитора середини – другої половини ХІХ століття. Життєвий шлях та творчий доробок. Оперна реформа Дж. Верді. Особливості музичного стилю.

Опера «Ріголетто» як зразок лірико-психологічної драми. Сюжет драми В. Гюго та його ідея. Особливості жанру психологічної драми та її риси в опері. Контраст як основний принцип оперної дії. Складність та багатогранність образу Ріголетто. Лейтмотивна система в опері, значення лейтмотиву прокляття.

Опера «Травіата». Сучасний гостро драматичний сюжет.

Лібрето опери, різниця у трактовці образів, порівняно з твором О. Дюма «Дама с камеліями». Опера – портрет, особливості жанру та музичної драматургії опери. Новаторський підхід до трактовки лейтмотивного розвитку.

Слухання музики: Дж. Верді «Ріголетто»

«Травіата»

2. Німецький музичний театр ХІХ століття. Р. Варген (1813 – 1883) – видатний німецький композитор, диригент, драматург, музичний письменник II пол. ХІХ сторіччя. Життєвий та творчий шлях. Оперна творчість Р. Вагнера як кульмінація у розвитку романтичної опери. Принципова опора на середньовічний національний епос Німеччини. Міфологічне мислення. Новаторська оперна естетика: її викладення у літературних трактатах прояв у музично-сценічних творах.

Оперна реформа Р. Вагнера: основні положення та їхнє втілення. Загальна характеристика увертюри до опери «Тангейзер». Роль мотиву пілігримів, експресивне та театральне втілення образу Венери, контрастність три частинної композиції.

Опера «Лоенгрін» – яскравий зразок романтичної опери Німеччини. Особливості лібрето опери. Актуальність теми доли митця у сучасному світі фальші та інтриг. Музика опери як послідовна система лейтмотивів. Роль музичної «теми заборони», симфонічні епізоди та дуети в опері.

Слухання музики: Р. Вагнер. Увертюра до опери «Тангейзер»

Опера «Лоенгрін»

ТЕМА 5. 5.1 Романтизм другої половини ХІХ ст. Ш. Гуно, Ж. Бізе, К. Сен-Санс, Е. Гріг, Б. Сметана, А. Дворжак

1. Ш. Гуно (1818 – 1893) – французький органіст, диригент, громадський діяч та видатний композитор II пол. ХІХ сторіччя, фундатор жанру французької реалістичної опери. Життєвий та творчий шлях.

Загальна характеристика оперної творчості на прикладі опери «Фауст». Сюжет Й. Гете, акцент на лірично-побутових лініях трагедії. Розвиток жанру великої опери через французьку ліричну оперу. Риси жанру французької ліричної опери.

Слухання музики: Ш. Гуно «Фауст»

2. Ж. Бізе (1838 – 1875) – видатний французький композитор та піаніст II пол. ХІХ ст. Життєвий та творчий шлях.

Опера «Кармен» як зразок реалістичної музичної драми. Новела П. Меріме та її трактування. Оптимістична трагедія життєвої драми. Герої та напружений драматичний конфлікт в опері.

Особливості його втілення та риси композиції драматургії. Пісенна танцювальна стихія оперного образу Кармен, наскрізний розвиток головних образів.

Слухання музики: Ж. Бізе «Кармен»

3. Французька музика кінця XIX – початку XX століття. Багатогранна особистість К. Сен-Санса (1835 – 1921) – видатного французького композитора кінця XIX – початку XX ст.: піаніст-віртуоз, диригент, критик К. Сен-Санс цікавився літературою, астрономією, зоологією, ботанікою, любив багато подорожувати. Життєвий шлях та творчий доробок.

Слухання музики: К. Сенс-Санс «Карнавал тварин»

«Танець смерті»

«Самсон і Даліла»

4. Норвезька композиторська школа. Е. Гріг (1843 – 1907) – видатний норвезький піаніст, диригент, музичний діяч та композитор II пол. XIX ст., засновник національної композиторської школи. Життєвий та творчий шлях. Вплив європейського романтизму на композиторські доробки Е. Гріга. Національні витoki творчості композитора. Провідне значення образів та сюжетів народних легенд. Зв'язок музичної стилістики композитора з норвезьким фольклором. Загальна характеристика творчості за жанрами.

Концерт для фортепіано з оркестром a-moll. Видатний твір, перлина концертного репертуару. Національний характер та театральна яскравість тематизму.

Оркестрові сюїти з музики до драми «Пер Гюнт». Драма Г. Ібсена та її музичне трактування. Поетичні образи та відповідні засоби виразності сюїти. Оркестровий колорит.

Слухання музики: Е. Гріг. Концерт для фортепіано з оркестром a-moll

Оркестрові сюїти з музики до драми «Пер Гюнт»

5. Чеська національна композиторська школа. розквіт чеської національної культури на початку XIX ст. Б. Сметана (1824 – 1884) – класик чеської музики, творець самобутніх жанрів: оперної, симфонічної, хорової, вокальної музики. Жанри, тематика, коло образів. Риси стилю, які відобразили своєрідність національної культури.

«Продана наречена» – побутова комічна опера на народний сюжет. Демократизм музичної мови. Характеристика основних героїв.

Симфонічна поема «Влтава» – особливості втілення програмного задуму у драматургії поеми. Патріотичність змісту.

Слухання музики: Б. Сметана. Опера «Продана наречена»

Симфонічна поема «Влтава»

6. А. Дворжак (1841 – 1904) – видатний чеський композитор-класик, засновник сучасної чеської композиторської школи. Демократична спрямованість, яскраве запровадження слов'янської національної ідеї в творчості композитора. Життєвий шлях за періодами.

Симфонічна творчість. Симфонія «З Нового Світу» – вершина чеської симфонічної музики. Синтез різноманітних фольклорних напрямків чеської та американської музики. Вплив літератури Америки на задум симфонії. Образи симфонії, героїко-драматичні мотиви. Синтез класичних та романтичних рис симфонії. Національні витоки тематизму симфонії (слов'янські, чеські, негритянський спірічуелс, мотиви індійців). Незвичайна ладова колористика тематизму. Значення наскрізних музичних тем.

«Слов'янські танці»: е, г.

Слухання музики: А. Дворжак. Симфонія «З Нового Світу»

«Слов'янські танці»: е, г

ТЕМА 5. 5.2 Мистецтво України другої половини ХІХ ст. М. Лисенко М. Колачевський

1. М. Лисенко (1842 – 1912) – класик української музики, фундатор національної композиторської школи. Різнобічна діяльність М. Лисенка: композитор, піаніст, диригент, педагог, фольклорист та музично-громадський діяч. Творчий та життєвий шлях. Завдання національно-культурного відродження. Звернення до найважливіших тем української історії. Створення всіх основних жанрів професійної музики. Життєвий та творчий шлях.

Опера «Тарас Бульба». Приклад втілення жанру великої опери в українській музиці. Найвидатніше досягнення оперної творчості М. Лисенка. Історико-героїчна народна драма. Історія створення і постановки опери. Редакції твору. Літературне першоджерело та лібрето. Сюжет опери. Втілення національно-визвольної боротьби та героїко-патріотичної ідеї. Переплетення двох драматургічних ліній опери. Характеристика музичних образів. Створення багатопланового образу українського народу. Зв'язок музичних характеристик героїв з народно-пісенними жанрами. Роль народні сцени. Роль оркестру в драматургії опери.

Слухання музики: М. Лисенко. Опера «Тарас Бульба»

2. М. Колачевський (1851 – 1907) – відомий митець II пол. ХІХ ст., один з перших авторів української симфонії, сучасник М. Лисенка. Життєвий шлях, творчий доробок та особливості стилю.

«Українська симфонія» – важливий етап розвитку української симфонічної музики. Лірико-жанровий тип. Близькість до традицій західноєвропейської музики з українською народною пісенністю. Створення романтичної симфонії з яскравим народним колоритом.

Традиційний склад оркестру. Чотиричастинний цикл. Висока професійна майстерність композитора.

Слухання музики: М. Колачевський. «Українська симфонія»

ТЕМА 6. 6.1 Італійський веризм: П. Масканьї, Р. Леонкавалло, Дж. Пуччіні

1. Італійський веризм. Поняття про веризм – ведучий напрямок оперної музики на межі ХІХ – ХХ ст.: основні риси.

2. П. Масканьї (1836 – 1945) – творець першої верістської опери. Життєвий шлях та творчій доробок.

Опера «Сільська честь» – драма кохання, передана простою емоційною музикою, що опирається на пісенний фольклор Італії. Особливості драматургії і засобів музичної виразності.

Слухання музики: П. Масканьї. Опера «Сільська честь»

3. Р. Леонкавалло (1857 – 1919) – видатний представник веризму в італійській музиці. Життєвий шлях. Творчій портрет.

Опера «Паяци» – друга верістська опера, яка розкриває у яскравому сценічному втіленні драму ревнощів. Своєрідне відображення в опері верістської естетики. Риси театру масок у поєднанні з яскравими психологічними характеристиками.

Слухання музики: Р. Леонкавалло. Опера «Паяци»

4. Дж. Пуччіні (1858 – 1924) – видатний оперний композитор на межі ХІХ – ХХ ст. Життєвий та творчій шлях. Продовження в його творчості кращих традицій світового оперного мистецтва. Зв'язок з направленням веризму. Збагачення кола тем, образів, сюжетів, прийомів музично-драматичного розвитку.

Дотримання принципів верістської естетики в опері «Богема». Сюжети, образи драматургія, особливості музичної мови, оркестровки оперних творів Дж. Пуччіні.

Слухання музики: Дж. Пуччіні «Богема»

ТЕМА 6. 6.2 Французький імпресіонізм: К. Дебюссї, М. Равель

1. Французький імпресіонізм. Особливості імпресіонізму у мистецтві. К. Дебюссї і М. Равель – видатні французькі композитори межі ХІХ – ХХ ст., засновники музичного імпресіонізму.

2. **Клод Дебюссї (1862 – 1918)** – яскравий представник французького імпресіонізму. Риси стилю. Зв'язок з художніми течіями часу. Періодизація творчості, жанрова палітра. Життєвий та творчій шлях.

Симфонічна творчість. Еволюція. Риси стилю. Особливо виразна роль оркестровки.

«Післяполудневий відпочинок фавна» – характерний зразок імпресіоністичного звукопису. Своєрідність програми. Статичний,

споглядальний характер музики. Композиція. Визначальне значення барвисто-колористичного початку в драматургії в оркестровій прелюдії «Ноктюрни».

Слухання музики: К. Дебюссі. «Післяполудневий відпочинок фавна»

«Ноктюрни»

3. М. Равель (1875 – 1937) – видатний представник французького музичного мистецтва на межі XIX – XX ст. Творчій та життєвий шлях. Особливості стилю композитора на межі імпресіонізму та неокласицизму. Використання в ній виражальних засобів іспанського та французького фольклору. Інтерес до народної творчості інших національностей. Яскравість та контрастність образно-художнього змісту більшості творів М. Равелю.

«Болеро» – один із видатних творів французької симфонічної музики XX ст. Програмний задум. Своєрідність трактування жанру симфонічних варіацій. Ведуча роль оркестровки в драматургії твору. Слухання музики: М. Равель. «Болеро»

ТЕМА 6. 6.3 Австро-німецька школа II половини XIX–початку XX ст. Г. Малер, Р. Штраус

1. Європейське музичне мистецтво на перетині XIX – XX ст. Його складний та суперечливий характер. Історичний контекст розвитку. Відхід від життєвої реальності мистецтва, часте звернення до містичних сюжетів. Поява ряду крупних художників – Г. Малера, Р. Штрауса, творчість яких відрізняється яскравим і у ту ж мить продовжує найкращі традиції класичного і романтичного мистецтва.
2. Г. Малер (1860 – 1911) – великий австрійський композитор на межі XIX – XX ст. Життєвий шлях та творчій доробок. Відображення в творчості протиріч і конфліктів епохи. Зв'язок з традиціями пізнього романтизму, зародження експресіонізму в творчості Г. Малера. Синтез мистецтв в його творчості.

Симфонічна творчість. Образний ряд. Концепції. Нові творчі прийоми симфонічного письма. Симфонія №4. Філософський характер змісту. Специфічне відображення у симфонії особливостей віденського класичного стилю. Камерність твору. Риси драматургії. Особлива роль фіналу у розкритті симфонічної концепції.

Слухання музики: Г. Малер. Симфонія №4

3. Р. Штраус (1864 – 1948) – видатний німецький композитор межі XIX – XX ст. Коротка характеристика життя та творчості. Різноманітність діяльності Р. Штрауса. Відображення в творчості оптимізму світовідчуття. Жанри. Огляд оперної творчості.

Симфонічна поема «Тіль Уленшпігель». Програмні симфонічні твори – провідна область творчості Р. Штрауса. Зв'язок із

програмним симфонізмом композиторів-попередників. Новий підхід до жанру. Особливості трактування сюжету. Драматургія. Оркестровка. Специфіка музичної мови.

Слухання музики: Р. Штраус. Симфонічна поема «Тіль Уленшпігель»

ТЕМА 6. 6.4 Музична культура України на межі ХІХ–ХХ ст. М. Леонтович, К. Стеценко, Я. Степовий, С. Людкевич

1. М. Леонтович (1877 – 1921) – видатний український композитор, хоровий диригент, педагог, музично-громадський діяч. Продовжувач традицій М. Лисенка. Життєвий та творчий шлях. Огляд музичної спадщини.

Місце обробки народних пісень у творчій спадщині композитора. Основний принцип обробки. Характерні особливості обробок.

Слухання музики: М. Леонтович «Щедрик»

«Над річкою бережком»

«Пряля»

2. К. Стеценко (1882 – 1922) – видатний український композитор, музично-громадський діяч, педагог, музичний критик і хоровий диригент. Життєвий шлях та творчий доробок. Основні жанри творчості.

Досягнення в хоровому та оперному жанрах. Кантати «Шевченкові» та «Єднаймося». Створення монодрами «Іфігенія в Тавриді», дитячих опер, обробок народних пісень.

«Прелюд пам'яті Шевченка». Звернення до творчості Л. Українки, В. Самійленка, О. Олеся. Змістовність і краса солоспіву. Ранній період: «Плавай, плавай, лебедонько» – драматичний монолог. Психологічна правдивість. «Вечірня пісня» – рельєфність, емоційна наснага образів. Продовження традицій М. Лисенка – драматизація жанру, розширення його лексичної сфери.

Слухання музики: К. Стеценко. «Прелюд пам'яті Шевченка»

«Плавай, плавай, лебедонько»

«Вечірня пісня»

3. Я. Степовий (1883 – 1921) – видатний український композитор, публіцист, педагог, музично-громадський діяч. Основні жанри творчості. Життєвий та творчий шлях.

Вокальний цикл «Барвінки» на тексти Т. Шевченка, Л. Українки, І. Франка та М. Чернявського. 16 яскраво національних творів. Особливість музичної мови. Пісні настрою» - 9 романсів на тексти О. Олеся. Новий підхід до зв'язку слова і музики, новий тип мелосу. Глибоке розкриття образності текстів. Часті ладо-гармонічні відхилення та її вплив на специфіку і ладо тональність мелодики.

Слухання музики: Я. Степовий. Вокальний цикл «Барвінки»

4. С. Людкевич (1879 – 1979) – видатний український композитор, музикознавець, фольклорист, педагог, музично-громадський діяч. Життєвий та творчий шлях. Основні жанри творчості. Значення Т. Шевченка у творчості С. Людкевича. Життєвий та творчий шлях. Яскраво національний колорит. Особливості творчого стилю.

Кантата-симфонія «Кавказ» (1 частина). Соціальна спрямованість твору, в основі якого однойменна поема Т. Шевченка. Ідея нескореності народу, пафосу революційної боротьби. Масштаб композиції, конфліктна драматургія. Спорідненість із симфонічним циклом, глибина музичної концепції, послідовність її розкриття та симфонічні принципи втілення.

Слухання музики: С. Людкевич. Кантата-симфонія «Кавказ» (1 частина)

ТЕМА 6. 6.5 «Нововіденська школа». А. Шенберг, А. Берг, А. Веберн

1. «Нововіденська школа». Складний, суперечливий характер музичного мистецтва першої половини ХХ ст. Відображення в ньому проблем соціально-суспільного життя. Народження атональної, політональної музики, додекафонної системи.
2. А. Шенберг (1874 – 1951) – великий австрійський митець ХХ ст. Життєвий шлях. Суперечливий характер творчості. Експресіонізм у його творчості. Перебільшення у виразних засобах, народження додекафонної системи як провідного художнього і стилістичного методу А. Шенберга. Вокальна драма «Місячний П'єро» як приклад використання композиційної техніки.

Слухання музики: А. Шенберг. Вокальна драма «Місячний П'єро»

3. А. Берг (1885 – 1935) – автор однієї з видатних експресіоністських опер ХХ ст. «Воцтек» як приклад експресіоністської опери. Коротка характеристика музичної мови фрагментів опери. Особливості лібрето та використання композиційної техніки додекафонії.

Слухання музики: А. Берг. Опера «Воцтек»

4. А. Веберн (1883 – 1945) – видатний і оригінальний автор інструментальних камерних мініатюр. «П'ять п'єс для оркестру» ор. 10 як зразок зрілого стилю композитора. Особливості використання серійної композиційної техніки.

Слухання музики: А. Веберн. «П'ять п'єс для оркестру»

ТЕМА 7. 7.1 Неофольклорні тенденції у творчості європейських та українських композиторів: Б. Барток, І. Стравінський, В. Косенко, Л. Ревуцький, Б. Лятошинський

1. Б. Барток (1895 – 1986) – видатний угорський національний

композитор. Життєвий та творчий шлях. Оригінальні відкриття Б. Бартока, створення нового ладо-гармонійного стилю, особлива роль метроритму в його творах. Оригінальне поєднання в творчості традицій з новаторськими виражальними засобами.

Опера «Замок герцога Синя Борода» – видатне досягнення періоду становлення нового стилю композитора. Експресіоністичні риси розкриття психологічної драми. Розвиток речитативно-декламаційних принципів у вокальній творчості.

Слухання музики: Б. Барток. Опера «Замок герцога Синя Борода»

2. І. Стравінський (1882 – 1971) – один з найвидатніших композиторів ХХ ст. Значення для історії сучасної музики. Зміна музичних стилів впродовж музичного шляху. Вплив І. Стравінського на музику ХХ та ХХІ століття.

«Весна священна» – балет, який вплинув на розвиток музичного мистецтва ХХ ст. Історія створення і постановки. Зміст балету. Особливості музичної драматургії. Новаторські прийоми письма. Роль ритму, гармонії, оркестрових засобів.

«Симфонія псалмів» як втілення сакральних текстів у творчості композитора.

Слухання музики: І. Стравінський. Балет «Весна священна»

«Симфонія псалмів»

3. В. Косенко (1896 – 1938) – видатний український композитор, піаніст, педагог, музично-громадський діяч. Основні музичні жанри: камерно-вокальні, камерно-інструментальні, симфонічні, музика для дітей. Життєвий та творчий шлях.

Камерно-вокальна творчість. Продовження класичних традицій. Прагнення розкрити широке коло переживань – від тихого смутку до пристрасного поривання. Органічне поєднання мелодії та змісту слова. Ліричні романси. Виразні декламаційні інтонації. Особливості фортепіанного супроводу.

Слухання музики: В. Косенко «Старовинна пісня»

«Коли б то ти могла»

4. Л. Ревуцький (1889 – 1977) – видатний український композитор, педагог, вчений, музично-громадський діяч. Творчий та життєвий шлях. Основні музичні жанри.

Симфонія №2 e-moll, 1927 (II ред. – 1949, III ред. – 1960). Становлення і проблеми розвитку національного симфонізму. Історія створення симфонії №2. Вершина творчості композитора. Народність її змісту і тематизму. Художня концепція твору. Новий інтонаційно-образний контекст симфонії. Органічне поєднання лірико-драматичного та лірико-епічного типів симфонізму. Перевага варіаційних прийомів розвитку. Будова симфонії.

Слухання музики: Л. Ревуцький. Симфонія №2

5. Б. Лятошинський (1895 – 1968) – один з найважливіших український композиторів, фундатор композиторської школи, талановитий педагог та музично-громадський діяч. Основні жанри творчості. Життєвий та творчий шлях. Новаторство. Еволюція стилю.

Значення народної пісні у творчості композитора. Обробки народних пісень. Звернення до поезії Т. Шевченка. «Тече вода в синє море» – один з найпоетичніших творів композитора. «Із-за гаю сонце сходить» – твір драматичного змісту. Спорідненість із попереднім хором. Творчий розвиток традицій світової та української хорової класики. Багатство виражальних засобів хорового письма.

Симфонія h-moll, 1951 (2 ред. – 1955). Історія створення. Багатоплановість, поєднання драматичного, трагічного й епічного. Узагальнене відображення теми боротьби. Ідея твору – перемога добра над злом. Порівняння концепцій першої та другої редакції твору. Протиставлення двох образно-інтонаційних сфер – основа музичної драматургії симфонії. Наскрізний розвиток твору. Трансформація музичних образів. Особливості сонатно-симфонічного циклу. Роль розробковості в I, II, IV частинах. Використання різних прийомів поліфонічної техніки. Особливості оркестровки.

Слухання музики: Б. Лятошинський. «Тече вода в синє море»
Симфонія №3 h-moll

ТЕМА 7. 7.2 «Французька шістка»: А. Онеггер, Д. Мійо, Ф. Пуленк

1. «Французька шістка» – група ведучих композиторів Франції першої половини ХХ ст. Відображення в їх творчості особливої художньої атмосфери Парижу ХХ ст. Естетичні принципи групи. Вплив постімпресіонізму, дадаїзму, урбанізму на композиторів «шістки». Творчі концепції і особливості їх втілення.

2. А. Онеггер (1892 – 1955) – найвидатніший представник групи, композитор-публіцист. Широкий діапазон творчості. Оновлена ладо гармонійна палітра. Принцип лінеарності з ознаками політональності. Розробка нових жанрів. Короткий огляд життєвого і творчого шляху.

Поєма «Пасіфік 231» – яскраве відбиття урбаністичних тенденцій у музиці. Ідея твору і особливості її втілення.

Слухання музики: А. Онеггер. Поєма «Пасіфік 231»

3. Д. Мійо (1892 – 1974) – видатний представник «Шістки». Радикалізм позицій композитора. Схильність до експериментування, пошуки шляхів оновлення музичної мови в політональності. Короткий огляд життєвого і творчого шляху.

Балет «Бик на даху» – музичний фарс, що яскраво втілює риси стилю Д. Мійо. Поєднання ритмів бразильських народних мелодій з

сучасними засобами виразності.

«Скарамуш» - концертна п'єса для двох фортепіано.

Слухання музики: Д. Мійо. Балет «Бик на даху»

«Скарамуш»

4. Ф. Пуленк (1899 – 1963) – самобутній представник «шістки». Багатожанровість творчості. Поєднання простоти з суто сучасними засобами. Коротка характеристика життєвого та творчого шляху. Своєрідність оперної творчості, її жанрові різновиди. «Людський голос». Особливості трактування жанру моноопери. Інтенсивний музично-психологічний розвиток. Узагальнена виразність музичного образу. Особливості принципів вокального інтонування. Роль оркестру.

Слухання музики: Ф. Пуленк. «Людський голос»

ТЕМА 7. 7.3 К. Орф, П. Гіндеміт

1. К. Орф (1895 – 1986) – видатний німецький композитор і педагог. Самобутність творчого напрямку. Створення кантати і опери нового типу. Короткий огляд життя і творчості. Сценічна кантата «Карміна Бурана» – зразок нового синтетичного вокально-симфонічного жанру, поєдную чого риси кантати, опери, драматичного спектаклю, елементи хореографії.

Слухання музики: К. Орф. Сценічна кантата «Карміна Бурана»

2. П. Гіндеміт (1895 – 1963) – один із найяскравіших композиторів-неокласиків, композиторів-поліфоністів ХХ ст., музичний теоретик, мультиінструменталіст. Творчий шлях композитора. Сильові пошуки та експерименти у 20-х роках та прихід до естетики неокласицизму в циклі «Камерних музик». Ідея Gebrauchsmusik. Музично-теоретична система П. Гіндеміта: дванадцятитонові хроматична тональність, теорія рядів. Фортепіанного циклу «Ludus tonalis» як нове втілення ідеї циклу прелюдії та фуги. Еволюція фуги. Симфонія «Художник Матіс» в контексті естетики композитора.

Слухання музики: П. Гіндеміт. «Камерні музики»

«Ludus tonalis»

Симфонія «Художник Матіс»

ТЕМА 7. 7.4 Творчість композиторів США Ч. Айвз, С. Барбер, Дж. Гершвін

1. Творчі пошуки та експерименти американських композиторів у першій половині ХХ ст.

Значення творчості Ч. Айвза як засновника американської композиторської школи ХХ ст. Творчий шлях композитора. Жанри творчості композитора, вагомість інструментальної музики. Риси

стилю Ч. Айвза. Музичний аналіз найвідоміших інструментальних творів Ч. Айвза Симфонії № 1. «Запитання без відповіді» для симфонічного оркестру, Три чвертьтонові п'єси для фортепіано та ін.

Слухання музики: Ч. Айвз. Симфонія №1

«Запитання без відповіді»

Три чвертьтонові п'єси для фортепіано

2. Дж. Гершвін (1899 – 1937) – видатний американський композитор ХХ ст. Основні витoki його творчості – національний негритянський фольклор (блюз, спірічуелс), побутові жанри (пісня, марш), американський джаз. Основні етапи життєвого та творчого шляху.

«Рапсодія у стилі блюз» – зразок поєднання симфонічної музики з елементами джазу.

«Поргі і Бесс» – перша американська національна опера, драма із негритянського життя. Втілення в ній окремих рис бродвейських музичних спектаклів. Особливості драматургії, музичної мови.

Слухання музики: Дж. Гершвін. «Рапсодія у стилі блюз»

«Поргі і Бесс»

ТЕМА 8. 8.1 Сучасні композиційні техніки ХХ ст. Е. Варез, Д. Лігеті, Д. Кейдж, П. Булез, С. Райх, Я. Ксенакіс

1. Сучасні композиційні техніки. Атональність як остаточне руйнування функціональної центрованості звуковисотності. Алеаторика як принцип недетермінованості на всіх рівнях твору. (Дж. Кейдж фортепіанний концерт, «Metastasis» Я. Ксенакіса).

Сонористика – техніка оперування звуковими «плямами» (сонорами). К. Пендерецький «Трен», Д. Лігеті «Атмосфери»).

Конкретна музика – з матеріалом шумів, звуків природи, трансформовані електронні звучання. (П. Шефер «Етюд з каструлями», «Етюд з залізними дорогами»).

Електронна музика – створення нових звучань за допомогою комп'ютерної обробки та спектрального аналізу звуку.

Пуантилізм – письмо звуковими «крапками», які розсіяні у великому просторі (О. Мессіан – «Модус тривалостей та інтенсивностей», П. Булез – «Молоток без майстра» для голосу і 6 інструментів).

Мінімалізм – техніка непомітних змін матеріалу, багатократного повторення звукової послідовності з мінімумом звуків (медитативна музика). (С. Райх, Ф. Гласс).

Полістилістика. А. Пярт «Коллаж на тему ВАСН» фортепіанний концерт №3 М. Скорика.

Слухання музики: Дж. Кейдж. Фортепіанний концерт

Я. Ксенакіс. «Metastasis»

П. Шефер. «Етюд з кастрюлями»
П. Булез. «Молоток без майстра»
Ф. Гласс. Опера «Ехнатон»

ТЕМА 8. 8.2 Французька та італійська композиторські школи другої половини ХХ ст (О. Мессіан, Л. Беріо)

1. О. Мессіан (1908 – 1992) – видатний французький композитор, органіст, теоретик, педагог музичний критик, автор теоретичних і навчально-методичних праць («20 уроків сучасного сольфеджіо», «20 уроків гармонії», «Трактат про ритм» та інші. Життєвий та творчий шлях О. Мессіана. Творчість О. Мессіана: між релігією та орнітологією.

«Квартет на кінець часу» і «Турангаліла» (симфонія для фортепіано соло і великого симфонічного оркестру) як зразки найбільш характерних рис стиля композитора. Незвичайна трактовка симфонічного циклу, лейтмотиви, тембро-фактурна та звуковисотна драматургія симфонії.

Слухання музики: О. Мессіан. «Квартет на кінець часу»
«Турангаліла»

2. Л. Беріо (1925 – 2003) – італійський композитор, один із провідних представників авангардної музики ХХ ст. Життєвий шлях. Основні риси стилю. Нове трактування людського голосу як багатогранного інструмента (цикл *Sequenza*, вокальні експерименти з Кеті Берберян); інтерес до музичної цитати, стилізації та діалогу з традицією (наприклад, *Sinfonia* для оркестру і голосів, де використано фрагменти Г. Малера, Й. С. Баха, Л. Бетховена, Дж. Джойса та ін.); прагнення до синтезу різних культурних пластів – від фольклору до авангардних технік; особлива увага до тембрових і динамічних нюансів.

Слухання музики: Л. Беріо. Цикл *Sequenza*

ТЕМА 8. 8.3 Музична культура Латинської Америки. Е. Вілла-Лобос, А. Хінастера

1. Е. Вілла-Лобос (1887 – 1959). Творчий та життєвий шлях. Боротьба за національне мистецтво. Музичні Орфеони за участю багатотисячних хорів та оркестрів — паралель до архітектурних творів О. Німейера, яскравих полотен бразильських художників та водночас магічної прози Ж. Амаду. «Бразильські бахіани» – приклад неокласицизму, нова форма музичної композиції, синтез бразильської, негритянської та індіанської музики.

Слухання музики: Е. Вілла-Лобос. «Бразильські бахіани»

2. А. Хінастера (1916 – 1983) та багатоелементність його музичної

мови: поєднання національного фольклору, креольських танців, культури стародавніх цивілізацій, нововіденські композиторських надбань, електронної музики. «Кантата магічної Америки»: поезія доколумбової Америки, незвичайність складу, брутальність ритму, паралель із «Весною священною» І. Стравінського.

Слухання музики: А. Хінастера. «Кантата магічної Америки»

ТЕМА 8. 8.4 Польська композиторська школа: В. Лютославський, К. Пендерецький

1. Розвиток польської композиторської школи у ХХ столітті. В. Лютославський (1913 – 1994) – польський піаніст і композитор. Одна з яскравих постатей європейського авангарду 50–60-х років (експерименти з додекафонією в «Траурній музиці», алеаторика та сонористика в Симфонії №2). Неоромантичні риси в симфонії №3 та концерті для фортепіано з оркестром.

Слухання музики: В. Лютославський. Траурна музика

Симфонія №2

2. К. Пендерецький (1933 – 2020) – польський композитор, диригент, громадський діяч. Майстер використання сонористики та алеаторики з яскравими візуально-театральними ефектами («Плач за жертвами Хіросіми або 8'37»). Тяжіння до стилістичного синтезу в «Страстях за Лукою». З середини 70-х років – тяжіння до пізньоромантичних тенденцій.

Слухання музики: К. Пендерецький. «Плач за жертвами Хіросіми або 8'37»).

«Страсті за Лукою».

ТЕМА 8. 8.5 Єднання традиції та сучасності В. Торміса, А. Пярта, Г. Канчелі

1. Духовні витoki творчості Арво Пярта, його вивчення докласичної музики та інтерпретація в контексті сучасних композиційних технік. Авторський стиль «tintinnabuli». «Tabula rasa».
2. Поєднання національного коріння та сучасного композиторського мислення у творчості Гії Канчелі (3 симфонія).
3. Музика до кінофільмів як підґрунтя до жанрової визначеності сучасної музики та «гри». Національна своєрідність хорового письма Вельо Торміса (кантата «Закляття заліза»).
4. Поєднання європейського та японського стилів мислення у «Сходінках листопаду» для біви, сякухати та оркестру Тору Такеміцу.

Слухання музики: А. Пярт. Tabula rasa

Г. Канчелі. Симфонія №3

В. Торміс. Кантата «Закляття заліза»

Т. Такеміцу. «Сходінки листопаду»

ТЕМА 8. 8.6 Вірменська композиторська школа. А. Хачатурян, А. Тертерян, Е. Мансурян

1. Багатство національних традицій у творчості А. Хачатуряна. Втілення народного імпровізаційного стилю у Скрипковому концерті. Симфонізація балету в «Спартаку».
2. Реконструкція звучання вірменських народних інструментів у Симфонії №7 А. Тертеряна.
3. Відродження художніх принципів Комітаса у творчості Т. Мансуряна. «Реквієм» пам'яті жертв геноциду вірмен.

Слухання музики: А. Хачатурян. Скрипковий концерт

Балет «Спартак»

А. Тертерян. Симфонія №7

Т. Мансурян. Реквієм

ТЕМА 8. 8.7 Експериментальна новітня музика

1. Провідні композитори ХХІ ст. Б. Ферніхоу «Transit», Epicycles» – ідея «нової складності» сучасної музики.
2. В. Рім та його діалог з традицією у Квартеті №3 «Із глибини душі».
3. Т. Дун та його концерт для ударних «Сльози природи». «Коротка поїздка у швидкому авто» («Short ride in a fast machine») і «Танці председателя» Дж. Адамса.

Слухання музики: Б. Ферніхоу. Transit

В. Рім. Квартет №3 «Із глибини душі»

Т. Дун. Концерт для ударних «Сльози природи»

Дж. Адамс. «Коротка поїздка у швидкому авто»

Рекомендована література

Основна

3. Вишеславський Гліб. Contemporary art України — від андеграунду до мейнстріму / Г. А. Вишеславський; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Київ: ІПСМ НАМ України, 2020.
4. Жаркова В. Десять поглядів на історію західноєвропейської музики. Таємниці та бажання Homo Musicus: монографія: в 2 т. Друга редакція. Т. 1. Київ: 2022. 350 с.
5. Жаркова В. Історія західної музики : Homo Musicus від античності до бароко : навч. посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. 548 с.
6. Культура і мистецтво Чернігово-Сіверщини: міста, події, постаті / Колективна монографія. Ред-упор. Кузик В.В., Кавунник О.А. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2021
7. Корчова О. Музичний модернізм як terra cognita : монографія. Київ : Музична Україна. 2020. 469 с.
8. Терещенко А. К. Українська кантата і ораторія: монографія. Київ-Дніпро: Ліра, 2021.
9. Україна і світ: музичний полілог. Колективна монографія / Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2021.
10. Українська музична культура 1930-1941 років у європейському контексті: нові погляди, матеріали: колективна монографія. / [відп. ред. О. М. Немкович]; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2021.

Додаткова

6. Bonds. M.E. A history of music in Western culture – 4th ed. Boston: Pearson Education, Inc, 2013. 689 p.
7. Taruskin Richard. Oxford History of Western Music: 5-vol. set. I vol.: Music from the Earliest Notations to the Sixteenth Century. Oxford University Press, 2010. 865 p.
8. Абрамович С., Чікарькова М. Світова та українська культура: навчальний посібник. Львів: Світ, 2004.
9. Бодак Я. Історія західноєвропейської музики від найдавніших часів до XVII століття: навчальний посібник. Дрогобич: Коло, 2017.
10. Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу XIX—XX століть / Навчальний посібник для музичних вузів. К.: Музична Україна, 1993.
11. Гукова В.В. Світова музична література. Перший рік навчання. К.: Мелосвіт, 2006
12. Гукова В.В. Світова музична література: музика і музична мова: перший рік навчання: навчальний посібник для спеціалізов. мистец. навч. закл. К.: Мелосвіт, 2006.

13. Даньшина (Артем'єва) В.Б. Французький музичний театр від бароко до класицизму (на матеріалі творчості Жана-Батіста Люллі та Жана-Філіпа Рамо): Автореферат. Музичне мистецтво Одеса: Одеська нац. музична академія ім. А.В. Нежданової, 2010.
14. Дідич Г.С. Історія західноєвропейської музики. Ч.І. Кіровоград, 2005.
15. Епохи історії музики в окремих викладах: В 2 ч. / Пер. з нім. та ред.-упор. Ю.Є. Семенов. Ч.2. Бароко, Класика, Романтика, Нова музика. Одеса : Будівельник, 2004.
16. Зав'ялова О. Історія західноєвропейської музики: навчальний посібник. Суми: Сумський державний педагогічний університет ім. А. Макаренка, 2003.
17. Іванова І., Мізітова А., Некрасова Н. Класична музична література XVII-першої половини XIX ст.: навчальний посібник. К., 2003
18. Історія українського театру. У 3 томах / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; ред.: Г. Скрипник (голова) та ін. Київ, 2017. Т. 1: Від витоків до XX століття / Редкол. тому: І. Юдкін (відп. ред.). 2017.
19. Історія української музики: У 7 т. / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, ред. Г. Скрипник (голова) та ін. К., 2016. Т. 1. Кн. 1: Від найдавніших часів до XVIII століття.
20. Каплієнко–Ілюк Ю.В. Історія світової музики: навчальний посібник. Чернівці : Місто, 2015.
21. Українська музична культура: глобалізаційні виклики та національні реалії: колективна монографія / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2019
22. Українська музична література у трьох частинах. - ч. I. Тернопіль, СМП “Астон”, 2000. - ч. II (книга перша), Тернопіль, СМП “Астон”, 2022.
23. Фількевич Г.М. Всесвітня історія музики: навчальний посібник. К. : Стило, 2006.
24. Чернова І.В. Історія зарубіжної музики: Американські композитори XX століття: навчальний посібник. Львів. 2010.
25. Кашкадамова Н. Історія фортепіанного мистецтва XIX сторіччя: підручник. Тернопіль: АСТОН, 2006.
26. Павлишин С. Музика двадцятого століття: навчальний посібник. Львів: Бак, 2005.
27. Семенов. Ч.1. Арс-антика, Арс-нова, Гуманізм. Ренесанс. Одеса: Будівельник, 2003.
28. Корній Л. П. Джерелознавство історії української музичної культури: монографія / Лідія Корній. Київ: ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України; Ніжин: Лисенко М.М., 2019.
29. Корній Л. П. Історія української музичної культури від давнини до початку XX століття/Лідія Пилипівна Корній. - К.: Муз. Україна, 2018.

30. Костюк Н. Українська богослужбова музична культура 1801-1916 років (науково-дидактичний, ужитково-співочий, концертно-виконавський і композиторський аспекти): монографія / Наталія Костюк. Київ, 2018
31. Летичевська О. М. Хорове виконавство в оперній виставі: творчість Л. М. Венедиктова: монографія / Оксана Миколаївна Летичевська; [голов. ред. Г. Скрипник]; НАН України, ІМФЕ. Київ, 2018.
32. Лятошинський Борис. Романси 1920-х / авт.-упоряд. І. Б. Савчук; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. — Вид. 2-е, перероб. і виправ. — К.; Ніжин: ПП Лисенко М. М., 2015.
33. Максим Рильський у спогадах, працях та портретах (до 125-річчя від дня народження). Альбом / НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ: Видавництво ІМФЕ, 2019.
34. Медриш І. Світова музична література: підручник. Вип. 2. Чернівці: Місто, 2019.
35. Медриш І. Світова музична література: підручник. Вип. 1. Чернівці: Місто, 2018.
36. Жаркова В. Б. Голос Першої світової війни в музиці Моріса Равеля / В. Б. Жаркова. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2014. № 4. С. 90-98.
37. Жаркова В. Метафізика історії музики в науковому просторі: виклики часу // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського : зб. статей. К. : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2021. Вип. 132. С. 35-52.
38. Іванова І. Л. Історія опери: Західна Європа XVII – XVIII століття. Навчальний посібник / І. Л. Іванова, Г. В. Куколь, М. Р. Черкащина. К. : Заповіт, 1998. 384 с.
39. Музика та культура абсурду ХХ століття : зб. матеріалів міжвуз. Наук. конф., 25–27 вересня 1996 р. / Сумськ. держ. пед. ін.-т ім. А. Макаренка ; [упоряд. І. С. Драч]. Суми : Сумськ. держ. пед. ін.-т ім. А. Макаренка, 1997. 154 с.
40. Музика ХХ століття : погляд із ХХІ : зб. наук. пр., присвяч. ювілею Тамари Гнатів. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 44. Київ : НМАУ, 2006. 219 с.
41. Ницше Ф. Казус Вагнер / Ф. Ницше. Макаренко Г. Г. Музика і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ницше. К.: Факт, 2004. С. 130–149.
42. Проблеми історії музики: від бароко до сьогодення : до ювілею Марини Романівни Черкашиної-Губаренко [ред.-упоряд. І. Є. Копоть ; упоряд. І. С. Драч]. Житомир : Волинь, 1998. 78 с.
43. Сердюк О. «Король Рогер» К. Шимановського в лабіринтах шукань музичного театру рубежу ХХ-ХХІ століть. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: зб. наук. ст. Вип. 38 / Харк. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків : Видавництво «С. А. М.», 2013. С. 89–100.

- 44.Чекан Ю. До питання визначення предмету історії музики // Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів : Сполом, 1997. С. 17 – 23.
- 45.Черкашина М. Опера ХХ століття. Нариси. К., 1981. 208с.
- 46.Юхимик Ю.В. До питання становлення естетичної думки про суть музики (стародавній схід, античність, середньовіччя, відродження) / Ю.В. Юхимик // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Випуск VII: Зб.наук.праць: У 2-х частинах. Частина I . К., 2001. С.213-222. Дідич Г.С. Історія західноєвропейської музики. Ч.І. Кіровоград, 2005. 226 с.

14. Інформаційні ресурси

1. «Історії по нотах». <https://www.youtube.com/@Muziumblog>
2. «Відомі композитори» <https://www.youtube.com/watch?v=UXDOrLVZUJA>
3. «Опера на всі часи» <https://www.youtube.com/watch?v=9IOALh-AOjU&list=PLvSCabUiVK4ft6>
4. «Слідами великих композиторів» <https://www.youtube.com/watch?v=uuEv-3ekfZU>
5. «Скарбничка теоретика» <https://www.youtube.com/@Maria-Babenko/featured>
6. Галина Венничук. https://www.youtube.com/@Galyna_Vennychuk
7. Тетяна Руда. Авторський канал. <https://www.youtube.com/@tanyaruda>
8. Олена Кашкаха. Авторський канал. <https://www.youtube.com/@user-ew4jo7xl7w>
9. Нотний архів Бориса Тараканова. <http://notes.tarakanov.net>
10. Освітній проект «На урок» <https://naurok.com.ua/>
11. Svetlana Khassen. <https://www.youtube.com/@YOURPIANO>
12. Тетяна Нагурська. Авторський канал. <https://www.youtube.com/@user-kn2nk1ms1u>
13. Всеукраїнська школа онлайн <https://www.youtube.com/@user-cu2je9cb2x>
14. Музична література. <https://www.youtube.com/channel/UCoEE-5F8WAA-7YaGKODg9wA>
15. Сайт музичних творів. <https://drivemusic.club/>
16. Сайт музичних творів. <https://z3.fm/>

9.2. Інформаційні ресурси з навчальної дисципліни “Історія української музики”

1. Портал: Українська музика/Музичні сайти України

2. <https://luliq.com> - новинки сучасної української музики, підібрані найсвіжіші композиції, відеокліпи та альбоми вітчизняних музикантів будь-якого жанру із рецензією на музичні твори
3. <http://www.uaestrada.org/> - Сайт про українську естраду 50-х - 90-х років: величезна кількість записів для прослуховування і скачування, інтернет-радіо, фотоальбоми, відео, статті, дискографія
4. <http://www.pisni.org.ua/songlist/> – Сайт з текстами українських пісень, а також мінусовки, ноти, акорди, дещо з аудіозаписів
5. <http://www.plastinki.in.ua/> - Music Ocean – Сайт з платівками ансамблів і гуртів СРСР та української діаспори
6. <http://toloka.to/> - toloka.hurtom.com – Український торрент-трекер, на якому викладена велика кількість альбомів наших виконавців
7. <http://www.ukrmusic.org/> -ukrmusic.org – Портал української музики та звукозапису: каталог платівок з вітчизняною музикою та інформація про гурти/співаків
8. ournotes.in.ua – Сайт з нотами українських композиторів
9. nashe.com.ua – Сайт з текстами українських пісень
10. minus.lviv.ua – Сайт з мінусовками українських пісень
11. kampot.org.ua – Сайт “Таємна Січ” з величезною кількістю альбомів української музики
12. proridne.com – Слова, ноти і відео українських народних пісень
13. sssrviapesni.info – Сайт про радянські вокально-інструментальні ансамблі, є багато українських, можна скачувати аудіозаписи і дещо з відео
14. share.net.ua – Форум, на якому викладено багато альбомів з українською музикою
15. files.ukraine.ck.ua – Величезний сервер з українською музикою

